

Invázne druhy – hrozba pre naše pôvodné druhy

Aký je to invázny druh?

Invázny druh je druh, ktorý bol zavlečený na územie, kde sa predtým nevyskytoval. Je tu teda **nepôvodný**.

Má schopnosť vytvoriť na novej lokalite životaschopnú populáciu **schopnú reprodukcie**.

V nových podmienkach sa správa ako **škodca a ohrozuje** tým existenciu miestnych druhov.

Niektoré z nich môžu vyvolať **zdravotné problémy**: peľové alergény, popáleniny.

Čo je potrebné urobiť?

Identifikovať invázne druhy a spôsoby ich šírenia.

Zabezpečiť ich likvidáciu.

Zabrániť ich ďalšiemu šíreniu.

Mgr. Andrea Šimková

Foto: zdroj archív ŠOP SR

Štátna ochrana prírody SR, Správa Chránenej krajinskej oblasti Latorica

Čo hovorí zákon ?

Problematika inváznych druhov je spracovaná aj v zákone NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (ďalej len v zákone o OpaK) a vo Vyhláske MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o OpaK (ďalej len Vyhláska 24/2003 Z. z.):

Invázne druhy rastlín v zmysle ustanovenia § 7b ods. 3 zákona o OPaK je vlastník, správca alebo užívateľ pozemku **povinný** na vlastné náklady odstraňovať a starať sa o pozemok tak, aby sa zamedzilo opätovnému šíreniu.

V zmysle 7b ods. 4 zákona o OPaK **orgán ochrany prírody upozorňuje** vlastníka, správcu alebo užívateľa pozemku na výskyt inváznych druhov rastlín a povinnosť ich odstraňovania a takej starostlivosti o pozemok, ktorá by zamedzila ich rozširovaniu; **v zastavanom území obce upozorňuje vlastníkov pozemkov aj obec**, v ktorej katastrálnom území sa pozemok nachádza. Toto upozornenie zverejní obec na svojej úradnej tabuli a na webovom sídle, ak ho má zriadené, alebo iným spôsobom v mieste obvyklým.

Odstraňovanie inváznych druhov rastlín sa vykonáva spôsobom, ktorý je stanovený vo Vyhláske MŽP SR č. 24/2003 Z.z. v neskoršom znení (**Príloha č. 2a**).

O spôsoboch odstraňovania inváznych druhov pojednáva aj internetová stránka Štátnej ochrany prírody: <http://www.sopsr.sk/publikacie/invazne/index.php> (záložka „Príručky“ a článok „Usmernenie na odstraňovanie“.)

Invázne druhy v našom okolí – rumoviská, polia, hrádze

ambrozia palinolistá (*Ambrosia artemisifolia*)

- pôvod: jednoročná alergénna burina zo Severnej Ameriky
- dorastá do výšky 10 – 200 cm
- má chlpatú, bohato rozkonárenú byľ, listy jednoduché až 3x perovito strihané, tmavozelené, kvety bledožlté, usporiadané v úboroch, plodom je nažka
- kvitne od augusta do októbra a tvorí veľké množstvo plodov – 1 rastlina až 2000 plodov
- výskyt: rumoviská, skládky, železničné násypy, obrábané polia
- ohrozenie: rýchle šírenie vďaka množstvu semien, **silný peľový alergén** !
- odstraňovanie: najúčinnnejšie je vytrhanie rastlín aj s koreňmi – v prípade ojedinelého výskytu, v prípade plošného výskytu skosenie **pred zakvitnutím**, účinná je aj pastva oviec alebo dobytká.
- zásahy opakujeme **niekoľko rokov po sebe** kvôli veľkej zásobe semien v zemi, ktoré kľúčia postupne

Glejovka americká (*Asclepias syriaca*)

- pôvod: dovezená ako medonosná a okrasná rastlina zo Severnej Ameriky
- dorastá do výšky 100 – 250 cm
- **silne mliečiaca**, chlpatá, s plazivými podzemkami, protistojnými vajcovitými listami, nápadné ružové súkvetie s kvetmi usporiadanými do pologuľovitých okolíkov a plody – podlhovasté mechúriky, s bielo páperistým nafúknutým oplodím
- kvitne od júna do júla
- výskyt: najmä južné časti Slovenska – vinohrady, medzihrádzové priestory
- ohrozenie: rýchle šírenie – semenami na veľké vzdialenosti a rozrastaním plazivého podzemku
- odstraňovanie: opakovaným kosením, aby sa rastlina oslabil, v prípade kosenia 1x ročne treba **pokosiť pred kvitnutím**. Kombinovaný spôsob: pokosenie a novovyrastené rastliny **v tom istom roku** postriekať herbicídmi. Pri menších porastoch vytrhať alebo vytrhať – odstrániť **celý podzemok** !

Invázne druhy v našom okolí – záhrady, cesty, toky, brehy

bolševník obrovský (*Heracleum mantegazzianum*)

- **pôvod:** dovezený ako okrasná rastlina z oblasti západného Kaukazu
- dorastá do výšky 200 – 500 cm
- spodné listy veľké (aj 150 cm dlhé), trojpočetné, hlboko ostrovykraajované, okolík bielych kvetov má priemernú šírku 50 cm a 50 – 150 okoličkov, kvitne od júla do augusta a tvorí veľké množstvo semien – **ich klíčivosť je až 7 rokov**
- **výskyt:** záhrady, parky, popri cestách, tokoch
- **ohrozenie:** rýchle šírenie, tienenie, **zdravotné ohrozenie** (začervenanie, ťažké poleptania kože, pl'uzgiere na koži....)
- **odstraňovanie:** **len s ochrannými pomôckami !**

pri menších porastoch vykopávanie – **odstrániť hlavu koreňa !** Semenáčiky vytrhávať. Väčšie porasty kosiť alebo mulčovať, **vždy pred kvitnutím !** Zásah v priebehu roka zopakovať. Účinné je **odstrihávanie nezrelých súplodí** 2-3 týždne po odkvitnutí, dať do igelitového vrecia, aby semená neopadali a spáliť !

netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*)

- **pôvod:** dovezená ako okrasná rastlina z oblasti západných Himaláji
- dorastá až do výšky 300 cm
- má dutú byľ, listy striedavé, kvety veľké, červenofialové, niekedy fialové alebo biele
- semená sú v 5 – 10 veľkých, až 30 sm tobolkách dlhých tobolkách
- rastliny majú sladkú vôňu
- kvitne od júla do augusta, zrelé tobolky praskajú a **semená vystreľujú na veľké vzdialenosti**
- **výskyt:** narušené plochy a rumoviská, na brehoch pozdĺž riek
- **ohrozenie:** rýchle šírenie, vytvára súvislé a bohaté porasty, **vysoká konkurenčná schopnosť**

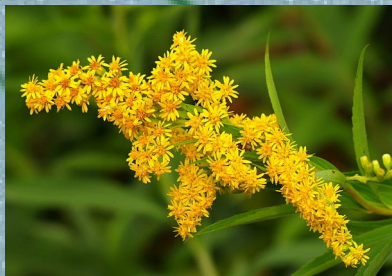

- **odstraňovanie:** mechanické vykopávaním alebo vytrhávaním rastlín, kosenie niekoľkokrát ročne, pastva dobytká, kombinovane – po pokosení aplikovať na novo vyrastené rastliny herbicíd

Invázne druhy v našom okolí – železnice, cesty, pasienky, toky

zlatobyl' obrovská (*Solidago gigantea*) zlatobyl' kanadská (*Solidago canadensis*)

- **pôvod:** dovezené ako okrasné a medonosné rastliny zo Severnej Ameriky
- dorastá do výšky 50 – 150 / 250 cm
- súkvetie je metlina, pri *S. can.* chocholíkatá metlina, kvety drobné, žlté, kvitnú v auguste až októbri, plodom sú nažky s páperím na okraji – **sú roznášané na veľké vzdialenosti**
- **výskyt:** na opustených miestach s narušenou vegetáciou, na rumoviskách, zarastajúce pasienky, okolia polí, v okolí vodných tokov, ciest, železníc, na nelegálnych skládkach
- **ohrozenie:** tvoria veľký počet semien, ktoré sa šíria na veľké vzdialenosti, v redších lužných lesoch južného Slovenska tvoria podrast, **silný peľový alergén !**
- **odstraňovanie:** kosenie alebo mulčovanie pred kvitnutím, možná je pastva oviec alebo dobytky, pri menších porastoch vykopávanie či vytrhávajúce, pri väčších pokosenie a následne postrek herbicídmi – **zásahy opakovať niekoľko rokov za sebou !**

Pohánkovec / krídlatka (*Fallopia sp. / Reynoutria*)

- zahŕňa 3 druhy
- **pôvod:** dovezené ako okrasné a medonosné rastliny z Ázie
- dorastá do výšky 200 - 500 cm
- okolík bielych kvetov má priemernú šírku 50 cm a 50 – 150 okolíčkov
- kvitne od júla do augusta a tvorí veľké množstvo semien
- **výskyt:** na nevyužívaných miestach s narušenou vegetáciou, popri cestách, tokoch, v okolí železníc, prenikajú do pôvodných biotopov (lúky, brehové porasty)
- **ohrozenie:** rýchle šírenie na nové lokality, často vytvárajú **husté porasty**, dokážu prerásť aj asfalt a betón
- **odstraňovanie:** účinný je najmä chemický spôsob použitím herbicídov, na jeseň v čase kvitnutia. Pozor, **predtým mechanicky nezasahovať !** Vyschnutý porast nechať cez zimu vymrznúť a na jar odstrániť uschnuté časti. Pri menších porastoch sa dá použiť kosenie alebo mulčovanie pred kvitnutím, zásah opakovať **viackrát za rok a opakovať niekoľko rokov po sebe !**

Invázne druhy v našom okolí – parky, toky a brehy, lesy

beztvarec krovitý (*Amorpha fruticosa*)

- pôvod: ker dovezený ako okrasná drevina zo Severnej Ameriky, neskôr sa pestovala ako pôdoochranná drevina -na spevňovanie svahov
- listy podobné agátu, kvety tvoria strapce fialovej farby s 30 – 80 kvetmi, plodom je nepukavý struk
- rozmnožuje sa semenami i vegetatívne – **každý kúsok výhonka vložený do zeme sa ujme !**
- výskyt: záhrady, parky, popri cestách a tokoch
- ohrozenie: pozdĺžvodných tokov vytvára súvislé plošné porasty- ohrozuje najmä pôvodné ekosystémy lužných lesov južného Slovenska
- odstraňovanie: **nestačí len mechanické odstraňovanie výrubom** ale je potrebná aplikácia herbicídu priamo na reznú plochu hneď po výrube, využíva sa aj postrek celej rastliny herbicídom

javorovec jaseňolistý (*Negundo aceroides*)

- pôvod: ako okrasná drevina dovezená zo Severnej Ameriky
- dorastá do výšky 20 m
- listy protistojné, nepárno perovito zložené s 3-7 lístkami, kvety žltozelené, plodom krídlatá dvojnažka – vetrom roznášaná na veľké vzdialenosti, **dobře klíčivá**
- kvitne od júla do augusta a tvorí **veľké množstvo semien**
- výskyt: parky, sídelná zeleň, toky, lužné lesy
- ohrozenie: má **silnú koreňovú výmladnosť** (šírenie jedincov z výhonkov koreňov okolo stromu), čo podmieňuje **agresívne správanie vo voľnej prírode**, šírenie najmä pozdĺž tokov a zaburinenie sprievodnej vegetácie vodných tokov aj lužných lesov
- odstraňovanie: **nestačí len mechanické odstraňovanie výrubom** ale je potrebná aplikácia herbicídu priamo na reznú plochu hneď po výrube využíva sa aj **injekčná metóda**. Strom sa vypíli až po jeho **uschnutí** – minimálne 2 roky po aplikácii herbicídu

Invázne druhy v našom okolí – sídla, opustené pozemky, svahy

pajaseň žliazkatý (Ailanthus altissima)

- pôvod: dovezený ako okrasná drevina z Číny
- dorastá do výšky 20 – 25 m
- veľké, nepárno perovito zložené listy z 11-19 lístkov, v jesennom období majú výraznú červenú farbu, súkvetie zapáchajúcich kvetov tvorí vrcholovú metlinu, kvitne v júni až auguste, plodom sú podlhovasté krídlaté nažky - vetrom roznášané na veľké vzdialenosti, veľmi dobre klíčia
- výskyt: veľké mestá, sídla, kde často tvorí jednliaty porast
- ohrozenie: produkuje **veľké množstvo semien** a rýchlo sa šíri, pozdĺž komunikácií, ale i vodu a vtákmi. Nebezpečenstvo - najmä **pre teplejšie oblasti** Slovenska
- odstraňovanie: **výrub v kombinácii s injekčnou metódou** ! t.j. najprv aplikovať herbicíd do kmeňa a po 2 rokoch vyschnuté stromy zrezať

kustovnica cudzia (Lycium barbarum)

- pôvod: dovezená zo Stredomoria ako okrasná drevina/ker do živých plotov, ale aj kvôli plodom ako náhrada za plody kustovnice čínskej, tzv. goji
- dorastá do výšky 2,5 m
- vytvára husté porasty, jeho dlhé prútovité konáre, riedko porastené trňmi, prevyšajú k zemi a tak môžu zakoreniť, listy sú striedavé, lievikovité kvety sú ružové až fialové, kvitne od júla do augusta a tvorí veľké množstvo semien, plodom je elipsovité bobuľa oranžovo červenej farby
- výskyt: popri cestách, na opustených pozemkoch, svahoch, násypoch
- ohrozenie: ľahko zakoreňuje, semená rozširujú vtáky, ktoré sa nimi živia
- odstraňovanie: primenších porastoch vykopávanie / vytrhávanie, ale dôsledné, pri väčších porastoch použiť krovinorez alebo mulčovanie, **zásadne pred kvitnutím** a reznú plochu natrieť koncentrovaným **herbicídom**, používa sa aj postrek celej rastliny

